

Sinuhe Wallinheimo kok ym.

Kirjallinen kysymys alkoholin etämyyntiä koskevasta STM:n tulkinnoista

Eduskunnan puhemiehelle

Sosiaali- ja terveysministeriö on jo alkoholilain valmistelun yhteydessä vuosina 2016—2017 pyrkinyt ajamaan alkoholin etämyynnin kieltä lainsäädäntöön. Ensimmäistä kertaa etämyynnin kieltävä pykälä oli ilmestynyt alkoholilain luonnokseen syyskuussa 2016. Sitä ei kuitenkaan enää ollut hallituksen esityksessä, joka tuotiin eduskuntaan syyskuussa 2017.

Kysymys etämyynnin asemasta jäikin osin avoimeksi alkoholilain hyväksymisen yhteydessä joulukuussa 2017. Tämän seurauksena peruspalveluministeri Saarikko asetti työryhmän pohtimaan ehdotuksia etämyynnin rajoittamiseksi.¹ Eduskunnan hyväksymän pöytäkirjan ja myös työryhmän tehtävänannon mukaan etämyyntiä koskevat säädökset tuli selkiyttää. Työryhmän asettamiskirjeen mukaan työryhmän tuli mm. ottaa huomioon EU-oikeus sekä kuulla asiantuntijoita tarpeellisessa laajuudessa. Ministeriön itse kertomien tietojen mukaan työryhmä ei kuitenkaan ole kuullut yhtäkään EU-oikeuden asiantuntijaa. Myöskään kansainvälistä vertailua ei ole tehty ainakaan Ruotsin osalta, vaikka siellä on lähes samanaikaisesti ollut käynnissä samaa aihetta koskeva keskustelu, jonka johtopäätökset näyttävät päätyvän täysin vastakkaisiin lopputuloksiin kuin Suomessa. Työryhmä toimi kevään ajan ja päätyi esittämään etämyynnin kieltämistä muuten kuin enintään 5,5-prosenttisten juomien osalta.²

Kesäkuussa 2018 tulleen korkeimman oikeuden ns. Visnapuu-tuomion jälkeen ministeriö omaaloitteisesti tiukensi etämyyntityöryhmän esitystä siten, että etämyynti kiellettäisiin kokonaan. Ministeri Saarikko on julkisuudessa mm. ministeriön sivuilla julkaistussa blogitekstissään esittänyt perustelun, jonka mukaan tuomio "muutti valmistelun tilannetta".³ Ministeriö on heinäkuun alkupäivinä tehnyt tästä tiukennetusta kieltoesityksestä notifiointin, jonka yhteydessä se toistelee, että kyse olisi nykyisen oikeustilan "selventämisestä":

"[K]oska alkoholijuomien vähittäismyyntilupa voidaan myöntää ainoastaan hyväksytyyn myyntipaikkaan, rajat ylittävä etämyynti olisi kielletty. Etämyyjä ei myöskään saisi tuoda alkoholilain vastaisesti etämyyntiä enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia maahan. [...] Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti Suomeen on nykyisen alkoholilain mu-

1 https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-selvittaa-alkoholijuomien-rajat-ylittavan-etamyynnin-saantelya

2 https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhmalta-yksimielinen-esitys-alkoholijuomien-rajat-ylittavan-myynnin-saantelysta

3 https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/nauttiminen-sallittu-kun-saannot-ovat-yhdenvertaiset-ja-verot-maksetaan

Kirjallinen kysymys KK 333/2018 vp

kaan kielletty, mutta säännösten yhdenmukaisuus unionin oikeuden kanssa on ollut tulkinnanvarainen. Unionin tuomioistuimen tuomio C-198/14 Visnapuu ja sen nojalla annettu samaa asiaa koskeva Suomen korkeimman oikeuden tuomio KKO 2018:48 ovat nyt selventäneet, että Suomen alkoholilain alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin kieltö on yhdenmukainen unionin oikeuden kanssa.

Nykyiset säännökset selvennettäisiin edellä mainituissa tuomioissa esitettyjen näkökohtien perusteella."⁴

Vaikka ministeriö notifiointin yhteydessä muuta kirjoittaa, nykytilanteessa Suomen lainsäädännössä ei ole alkoholin etämyynnin kieltäviä säädöksiä. Tämän sosiaali- ja terveysministeriö itsekin on lopulta päätenyt toteamaan 10.8. ministeriön www-sivuilla julkaistussa muistiossa:⁵

K: Onko alkoholilaissa pykälä, jossa säädetään, että ulkomailta tapahtuva internetmyynti tai "etämyynti" on kielletty?

V: Ei ole. Tämän vuoksi eduskunta on yksimielisesti edellyttänyt, että alkoholijuomien etämyyntiä koskevat säännökset selvitetään.

Saman toteamuksen esitti jo syksyllä 2017 perustuslakivaliokunta alkoholilaista antamassaan lausunnossa (PeVL 48/2017 vp): "Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetun 32 ja 90 §:n sekä rikoslain 50 a luvun 1 §:n muodostama kokonaisuus ei kiellä perustuslain 8 §:n edellyttämällä tavalla perusteluissa esitetyn mukaisesti etämyyntiä yksityiseen käyttöön. Rangaistavuus on rikoslaissa kytketty alkoholin lainvastaiseen maahantuontiin, ei sitä vastoin 'etämyyntiin'."

STM on myös itse toistuvasti viestinyt esimerkiksi Rosengren-tapauksesta antamassaan huomautuksessa, että Suomen lainsäädäntö ei kiellä etämyyntiä eikä toiminnalle ole katsottu tarpeelliseksi asettaa rajoituksia. Viime vuosina hallinnon näkemykset ovat kuitenkin muuttuneet, mikä ei oikeusvaltiossa tietenkään muuta sallittua ja laillista toimintaa kielletyksi. Joka tapauksessa on selvää, että nyt esitettävässä kiellossa ei ole kyse mistään vallitsevan oikeustilan selkeyttämisestä vaan uudesta kiellosta, toisin kuin STM komissiolle esittämässään notifikaatiossa antaa ymmärtää.

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta on tämäntapaisten ehdotusten suhteen yksiselitteinen: "Jäsenvaltiot eivät toteuta uusia toimenpiteitä, [...] joilla rajoitetaan jäsenvaltioiden välisten tullen ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevien artiklojen soveltamisalaa." Koska ehdotettu kieltö on uusi toimenpide, sellaista ei voida toteuttaa.

Korkeimman oikeuden tuomio Visnapuu-tapauksesta on ollut etämyynnin kieltämistä ajavan STM:n ja peruspalveluministerin viestinnässä keskeisenä perusteluna. Tämä herättää kysymyksiä, koska kuten kyseisen tuomion esittelijä KKO:ssa on kirjallisesti tiedusteltaessa vahvistanut, käsiteltävänä ei ole ollut tapausta, jossa myyjä olisi lähettänyt kolmannen osapuolen, esimerkiksi kuljetusliikkeen, välityksellä tuotteet asiakkaalle. Visnapuu toimitti juomat asiakkaille itse ja sai siksi alkoholirikoksesta tuomion, jonka perusteena oli Suomessa tapahtunut luvaton vähittäismyynti, minkä KKO myös tuomion perusteluissa selkeästi toteaa. Tästä huolimatta ministeri Saa-

4 <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/en/index.cfm/search/?trisation=search.detail&year=2018&num=324&mLang=FI>

5 <https://stm.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-alkoholijuomien-rajat-ylittavasta-etamyynnistä>

Kirjallinen kysymys KK 333/2018 vp

rikko edellä mainitussa blogissaan väittää, että tuomion mukaan "kaikkien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on jo eduskunnan juuri hyväksymän uuden alkoholilain mukaan kiellettyä."

Väite herättää kysymyksiä monestakin syystä. Ensinnäkään tällaista tuomiossa nimenomaan ei sanota, joten se yksinkertaisesti ei sisällöltään pidä paikkaansa. Toiseksi on vaikea nähdä perusteita näkemykselle, että vuonna 2009 tapahtuneista asioista senaikaisen lainsäädännön pohjalta annettu tuomio ottaisi jotenkin kantaa uuteen alkoholilakiin, joka tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Uudessakaan alkoholilaissa kun ei ole etämyynnin kieltäviä säädöksiä eikä ollut myöskään siinä laissa, jonka perusteella Visnapuu luvattomasta vähittäismyynnistä sai alkoholirikostuomionsa. Ministeriö antaa etämyynnin laillisuusstatuksesta eri yhteyksissä tulkintoja, jotka ovat ristiriidassa keskenään. Syntyvää mielikuvaa on omiaan sekoittamaan myös ministerin blogissaan esittämä edellä mainittu tulkinta KKO:n Visnapuu-tuomion sisällöstä ja vaikutuksista.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi sosiaali- ja terveysministeriö www-sivuillaan sekä komissiolle tehdyssä notifiointissa ja peruspalveluministeri STM:n sivujen blogitekstissään antavat keskenään ristiriitaisista ja sisällöltään kritiikille altista informaatiota alkoholin etämyynnin laillisuusstatuksesta ja Visnapuu-tuomion merkityksestä,

miten on mahdollista, että eduskunnan ponnen velvoittamana asetettu työryhmä tekee pitkälle meneviä ehdotuksia EU-sisämarkkinaoikeuteen vahvasti kytkeytyvässä asiassa siten, että EU-oikeuden asiantuntijoiden kuuleminen sivuutetaan kokonaan,

miten STM on voinut päätyä esittämään uusia toimenpiteitä, jotka kaventavat tuonnin määrällisten rajoitusten ja niitä vaikutuksiltaan vastaavien toimenpiteiden kiellon soveltamisalaa ja siten ilmeisellä tavalla ovat SEUT 37. artiklan 2. kohdan vastaisia,

miksi STM nojautuu etämyyntiä koskevassa oikeuskäytännön tulkinnassaan lähes yksinomaan sellaiseen oikeustapaukseen (KKO "Visnapuu"), joka ei edes koske etämyyntiä vaan luvatonta vähittäismyyntiä Suomessa, vaikka täysin soveltuva oikeuskäytäntöäkin olisi tarjolla (esim. EUT "Rosengren"),

millaista vertailua STM on etämyyntiesitystään valmistellessaan tehnyt Ruotsin tilanteeseen, jossa on vastaava monopolijärjestelmä kuin Suomessa ja jossa etämyyntiä ei olla kieltämässä sekä

miksi STM on etämyyntiä koskevan notifiointin yhteydessä väittänyt EU:n komissiolle, että nykyisessä alkoholilaissa olisi etämyynnin kieltö ja että luvatonta vähittäismyyntiä koskenutta yksittäistapausta käsitelleessä KKO:n Visnapuu-tuomissa olisi otettu jotain kantaa rajat ylittävään etämyyntiin?

Kirjallinen kysymys KK 333/2018 vp

Helsingissä 4.9.2018

Sinuhe Wallinheimo kok

Jaana Pelkonen kok

Lenita Toivakka kok

Sari Sarkomaa kok

Harri Jaskari kok

Jukka Kopra kok

Anders Adlercreutz r

Elina Lepomäki kok